

KARELIA AMMATTIKORKEAKOULU
Ympäristötekniikan koulutusohjelma

Mikko Repo

Ympäristöraportoinnin käytännöt ja velvoitteet yrityksissä

Opinnäytetyö
Syyskuu 2015

OPINNÄYTETYÖ
Syksy2015
Ympäristötekniologian
koulutusohjelma
Karjalankatu 3
80200 Joensuu
Puh. (013) 260 6900

Tekijä(t)

Mikko Repo

Nimeke

Ympäristöraportoinnin käytännöt ja velvoitteet yrityksissä

Toimeksiantaja

Itä-Suomen Murskauskampus Oy

Tiivistelmä

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin yritysten ympäristöraportoinnin velvollisuuksia ja käytäntöjä. Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Itä-Suomen Murskauskampus Oy, ja työn tarkoituksena oli selvittää, mistä ympäristöasioista yritykset raportoivat sekä mitä mahdollisia muutoksia ympäristöraportointiin on tulevaisuudessa tulossa. Tutkimuksella selvitetään, onko Itä-Suomen Murskauskampus Oy:n Zerowaste-raportointityökalulle muutos- ja kehittämistarpeita.

Opinnäytetyö toteutettiin haastattelututkimuksena, jossa haastateltiin ympäristöraportointia valvovia viranomaisia sekä yrityksiä, joilla on jonkinasteista ympäristöraportointia. Viranomaiset, joita haastateltiin, olivat Kontiolahden kunnan ja Joensuun kaupungin ympäristöviranomaiset sekä Pohjois-Karjalan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (Ely). Yritykset, joita haastateltiin, olivat Puhos Oy, Amcor Flexibles ja Valio Oy.

Yritysten ympäristöraportointi jakautuu lakisääteiseen ja vapaaehtoiseen ympäristöraportointiin. Tutkimuksessa selvisi, että suurin muutos lakisääteisessä ympäristöraportoinnissa on valvonta- ja kuormitustietojärjestelmän (VAHTI) uudistus. Uudistuksen yhtenä tarkoituksena on saada VAHTI-järjestelmä myös kuntien ja kaupunkien viranomaisten käyttöön. Tämä muutos lisää mahdollisesti pienten yritysten ympäristöraportointivelvollisuuksia, mutta samalla myös raportoinnin laatu oletettavasti paranee. Vapaaehtoinen ympäristöraportointi perustuu yleensä johonkin ympäristöjärjestelmään tai -ohjeistoon. Vapaaehtoiseen ympäristöraportointiin on tulossa muutos, jonka seurauksena yhteiskuntavastuuraportointi on pakollista suurille yrityksille vuoden 2017 tilikaudesta alkaen.

Raportointiin ei ole tulossa merkittäviä lakimuutoksia, mistä syystä Zerowaste-ohjelman kehittämiseen ei kohdistu suuria paineita. Lisääntyvät raportointivelvollisuudet kuitenkin saattavat kasvattaa kysyntää kattavalle ympäristöraportointiohjelmalle.

Kieli Suomi

Sivuja 31
Liitteet 1

Asiasanat: ympäristöluvut, yhteiskuntavastuu, raportointi, ympäristö

THESIS
Autum 2015
Degree Programme in
Environmental Technology
Karjalankatu 3
FIN 80200 Joensuu
Tel. 358-013-260 6900

Author(s)
Mikko Repo

Title
Environmental reporting policies and obligations in companies
Commissioned by
Itä-Suomen Murskauskampus Oy

Abstract

The aim of this study is to research how companies execute the obligations and policies of environmental reporting. This study was carried out as a commission to the company Itä-Suomen Murskauskampus Ltd with the purpose of to examine the environmental matters that companies report about as well as to find out the possible changes that have been planned to be carried out when it comes to environmental reporting in the future. This study also examines whether the reporting tool Zerowaste, which is being used at the company of Itä-Suomen Murskauskampus Ltd, needs some further development or updating.

The study was carried out as an interview study where several companies and supervisory authorities, including The Centre for Economic Development, Transport and the Environment in North Karelia (ELY) and the environmental authorities of the municipality of Kontiolahti and the city of Joensuu, were interviewed. The interviewed companies were Puhas Ltd, Amcor Flexibles and Valio Ltd.

The environmental reporting executed by the companies consists of both statutory and optional environmental reporting. The results of this study show that the greatest change in the statutory environmental reporting is the renewal of the data system for environmental protection, the VAHTI system. The aim of the renewal is to make VAHTI system also accessible to the authorities of cities and municipalities. Consequently the obligations regarding environmental reporting may increase in small companies but at the same time the quality should improve. Optional environmental reporting is usually based on either an environmental management system or environmental directions. As a result of the change in optional environmental reporting that will be implemented from the beginning of accounting period 2017, CSR reporting will be statutory in large corporations.

When it comes to reporting, no great statutory changes are in sight, which means that the present Zerowaste system meets the current needs for reporting and no immediate for further development needs to be carried out. On the other hand, as a result of the increasing obligations to reporting there may be a rising demand for a comprehensive reporting software or system.

Language Finnish

Pages 31 + 1 Attachments

Key words: Environmental permits, social responsibility, reporting, environment.

Sisällys	
1 Johdanto.....	6
1.1 Taustaa.....	6
1.2 Toimeksiantaja.....	6
2 Tietoperusta	7
2.1 Keskeiset käsitteet.....	7
2.2 Lakisääteinen ympäristöraportointi	8
2.2.1 Ympäristöluvan mukainen raportointi	8
2.2.2 Yrityksen tilinpäätöksessä ja toiminta-/vuosikertomuksessa mainittavat ympäristötekijät	10
2.3 Vapaaehtoinen ympäristöraportointi	12
2.3.1 Yhteiskuntavastuu ja yritysvastuu raportointi.....	12
2.3.2 GRI-raportointiohjeisto.....	13
2.3.3 EMAS-ympäristöjärjestelmä	16
3 Opinnäytetyön tarkoitus/tavoitteet, tutkimustehtävät ja aiheen rajaus	18
3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet.....	18
3.2 Tutkimustehtävät	18
3.3 Aiheen rajaus.....	18
4 Työn toteutus: menetelmät ja aineisto.....	20
4.1 Tutkimusmenetelmät.....	20
4.2 Tutkimusaineisto ja aineiston keruu.....	20
4.3 Aineiston analysointi	21
5 Tulokset.....	22
5.1 Viranomaishaastattelut	22
5.2 Yrityshaastattelut	23
5.3 Yhteenveto haastatteluista ja tulevaisuuden muutokset raportointiin...24	
5.4 Tulosten tulkinta.....	25

6	Tutkimuksen pohdinta	27
6.1	Johtopäätökset	27
6.2	Tutkimuksen merkitys	27
6.3	Tutkimuksen luotettavuus	28
6.4	Tutkimuksen toteutuksen arviointi.....	28
6.5	Toimenpidesuositukset ja jatkotutkimusaiheet.....	28
	Lähteet.....	30

Liitteet

Liite 1	Haastatteluissa käytyt aiheet sekä haastatteluissa esitettyjä kysymyksiä	

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Tämän opinnäytetyön aiheena on laatia selvitys yritysten ympäristöasioiden raportointivelvoitteista ja käytännöistä nykypäivänä sekä kartoittaa tulevaisuuden näkymiä. Työn tarkoituksena on selvittää mistä, asioista yritykset raportoivat viranomaisille sekä mitä asioita kuuluu yritysten vapaaehtoiseen ympäristöraportointiin.

Tutkimus on ajankohtainen, koska Itä- Suomen murskauskeskus Oy haluaa selvittää onko heidän Zerowaste raportointipalvelulle muutos-, ja kehitystarpeita.

Toteutan työni tutkimalla eri yritysten julkisia ympäristöraportteja sekä tekemällä haastattelututkimuksen, jossa haastattelen raportointia valvovia viranomaisia sekä yrityksiä, jotka ovat velvoitettuja raportoimaan ympäristövaikutuksistaan. Toimeksiantajana on Itä-Suomen murskauskeskus Oy. Työn ohjaajana toimii Karelia ammattikorkeakoulun puolelta Lasse Okkonen. Toimeksiantajan puolelta työn ohjaajina toimii Jukka Karttunen ja Jarkko Kauppinen.

1.2 Toimeksiantaja

Itä-Suomen murskauskeskus on joensuulainen yritys, joka on erikoistunut jätteiden uudelleen käyttöön ja kierrätykseen. Yritys vastaanottaa erilaisia jättejä ja myy ne uusiokäyttöön sekä valmistaa niistä myös kierrätyspolttoainetta polttolaitoksille. (Itä- Suomen murskauskeskus 2015.) Itä-Suomen murskauskeskuksella on tietojärjestelmäpalvelu Zerowaste, jota he tarjoavat asiakkailleen. Zerowaste on selainkäyttöinen tiedonkeruu ja raportointijärjestelmä, jota hyödyntämällä yritykset pystyvät raportoimaan omista ympäristöasioistaan. Ze-

rowaste-järjestelmässä seurataan ympäristöhuollon lainsäädäntöä ja vastataan lainsäädännön velvoittamiin toimenpiteisiin raportoinnin osalta. (Zerowaste 2015.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää yritysten ympäristöraportoinnin käytäntöjä ja velvoitteita ja siten kehittää Zerowaste-palvelua. Saaduilla tuloksilla pyritään ennakoimaan tulevia muutoksia ympäristöraportoinnin osalta sekä tarjoamaan asiakkaille laajempaa raportointityökalua.

2 Tietoperusta

2.1 Keskeiset käsitteet

Toimintakertomus on yrityksen vuosittain laatima asiakirja, jossa kuvataan kuluneen kauden toiminta. (Yleisohje toimintakertomuksen...2015.)

Valvonta ja kuormitustietojärjestelmä VAHTI on osa ympäristönsuojelun tietojärjestelmää, johon tallennetaan mm. tietoja ympäristölupavelvollisten luvista sekä päästöistä vesistöön ja ilmaan sekä jätteistä. (Valvonta ja...2015.)

Ympäristölupa on ympäristönsuojelulain mukainen lupa, joka tarvitaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttaville toiminnoille. (Ympäristönsuojelulaki 527/2014 27§.)

Ympäristösuorituskyky kertoo kuinka yritys hallitsee ympäristöön liittyvät asiat

Ympäristönsuojelun vuosiraportti on ympäristölupavelvollisen tekemä raportti vuoden ympäristövaikutuksistaan.

Yritys- tai yhteiskuntavastuuraportti on vapaaehtoinen raportti, jossa yritys antaa tietoja sosiaalisesta-, ympäristö- sekä taloudellisesta vastuustaan.

2.2 Lakisääteinen ympäristöraportointi

Lakisääteinen ympäristöraportointi on viranomaisille suunnattu ympäristöraportti. Lakisääteiseen ympäristöraportointiin kuuluu ympäristölupiin liittyvä raportointi sekä yrityksen kirjanpitoon liittyvä ympäristöraportointi. Yritykset joiden toiminta vaatii ympäristöluvan, raportoivat vuosittain toimintansa ympäristövaikutuksista viranomaisille. Raporteissa kuvataan yrityksen vuoden aikaista toimintaa ja kerrotaan jätemääriä sekä päästöjä veteen, ilmaan ja maaperään.

Yritykset jotka ovat kirjanpitovelvollisia raportoivat ympäristövaikutuksistaan tilinpäätöksissään sekä vuosikertomuksissaan kirjanpitolautakunnan Yleisohjeen mukaisesti. (YLEISOHJE ympäristöasioiden... 2015.)

2.2.1 Ympäristöluvan mukainen raportointi

Ympäristönsuojelulain 527/2014, 27§ mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttaville toiminnoille tarvitaan ympäristölupa. Luvanvaraisia toimintoja ovat esimerkiksi metsä-, metalli- ja kemianteollisuus sekä energiantuotanto, kalankasvatus ja eläinsuojat. (Ympäristönsuojelulaki 527/2014, 27§.)

Yritykset ja laitokset joiden toiminta vaatii ympäristöluvan, joutuvat raportoimaan viranomaisille toimintansa päästöistä sekä muista vaikutuksista ympäristöön. Valvovia viranomaisia ovat kuntien ja kaupunkien ympäristönsuojeluviranomaiset ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset.

Yrityksien raportoitavat asiat tulevat suoraan yrityksen ympäristöluvasta. Ympäristölupaan on kirjattu yrityksen toimintaan kohdistuvat lupamääräykset, jotka koskevat mm. päästörajoja sekä niiden seuranta ja raportointia. Yritykset raportoivat Ely-keskukselle päästöistään sekä ympäristövaikutuksistaan sähköisesti VAHTI-järjestelmän kautta. Kaupunkien ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille tehtävä raportti on vapaamuotoinen.

VAHTI on valvonta- ja kuormitustietojärjestelmä johon tallennetaan yritysten päästötiedot valmiiden valvonta- ja kuormitustietolomakkeiden avulla. Lomakkeet löytyvät ympäristöhallinnon nettisivuilta. VAHTI-järjestelmään raportoidaan vuosiraportteja ympäristönsuojelusta, ilmansuojelusta, jätteistä ja jätehuollosta sekä jätevesistä. Raportit VAHTIIN tallennetaan sähköisesti TYVI- (Tietovirrat yritysten ja Viranomaisten välillä) palvelun kautta. (TYVI-palvelut 2015.)

Ympäristönsuojelun vuosiyhteenvetoraportti on ns. pääraportti, jossa kerrotaan vuoden tuotannon raaka-aineet, ostettu ja myyty energia sekä ympäristönsuojeluinvestoinnit. Liitetiedoiksi voidaan liittää vuosiraportteja ilmansuojelusta, jätevesistä, jätteistä, vedenotosta ja kemikaaleista. Kalankasvatukselle ja turpeen tuotannolle on omat vuosiraportit. (Valvonta ja kuormitustietolomakkeet 16.5.2015.)

Ilmansuojelun vuosiraportissa kerrotaan vuoden kokonaispäästöt seuraavien päästöjen osalta: rikki, pienhiukkaset, typenoksidit, hiilidioksidi, TRS eli haisevat rikkiyhdisteet ja VOC-yhdisteet eli haihtuvat orgaaniset yhdisteet. Muita ilmansuojeluun liittyviä raportteja ovat polttoaineiden päästö raportti, raskasmetallipäästöt sekä VOC-päästöraportti. (Valvonta ja kuormitustietolomakkeet 16.5.2015.)

Jätteistä ja jätehuollosta VAHTI-järjestelmään raportoidaan vuosiraportteina toiminnasta syntyneet jätteet, toiminnassa hyödynnetyt jätteet sekä varastoidut jätteet. (Valvonta ja kuormitustietolomakkeet 16.5.2015.)

Jätevesistä vuosiraportissa raportoidaan vuoden aikana vesistöön johdetut jätevedet. Raportissa kerrotaan johtamispäivien lukumäärät, jätevesien virtaamat, kiintoainemäärät sekä kokonais typpi- ja fosforipäästöt. (Valvonta ja kuormitustietolomakkeet. 16.5.2015.)

Toimialakohtaiset asetukset antavat vaatimukset ympäristönsuojelulle. Näissä asetuksissa on ilmoitettu asiat, joista tulee raportoida ympäristönsuojelun vuosiraportissa viranomaisille. Asetuksissa olevat raportointivelvoitteet koskevat kaikkia sen toimialan toimijoita. Toimialakohtaisia asetuksia on seuraaville toi-

minnoille: polttoaineteholtaan alle 50 megawatin energiantuotantolaitos, asfaltiasema, polttonesteiden jakeluasema, toiminta, jossa käytetään orgaanisia liuottimia, jätteen käsittely, maa-, karja-, turkis- ja metsätalous, turvetuotanto, kalankasvatus, kivenmurskaamo, kivenlouhimo ja muu kivenlouhinta, yhdyskuntajätevesien käsittely ja johtaminen. (Ympäristönsuojelulaki, 527/2014 10§.)

2.2.2 Yrityksen tilinpäätöksessä ja toiminta-/vuosikertomuksessa mainittavat ympäristötekijät

Yritysten toimintakertomuksen laatimisesta säädetään kirjanpitolaissa. KPL 3:1.4§:n mukaan tilinpäätöksen osaksi on liitettävä toimintakertomus, jossa annetaan tietoja kirjanpitovelvollisen toiminnan kehitymisestä sekä sitä koskevista tärkeistä seikoista. (YLEISOHJE toimintakertomuksen... 2015.)

Kirjanpitolautakunnan yleisohje ympäristöasioiden kirjaamisesta, laskennasta ja esittämisestä tilinpäätöksessä opastaa kirjanpitovelvollisten ympäristöasioiden laskentaa, kirjaamista sekä esittämistä osana lakisääteistä tilinpäätösinformaatiota. Kirjanpitolautakunta on Kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä oleva lautakunta, joka antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta sekä kirjanpidon pitämisestä. (YLEISOHJE ympäristöasioiden... 2015.)

Yleisohjeen perustana on Euroopan yhteisöjen komission suositus ympäristöasioiden kirjaamisesta, laskennasta ja julkistamisesta yritysten tilinpäätöksissä ja toimintakertomuksissa 2001/453/EY. Yleisohje suosittelee yrityksiä, jotka ovat kirjanpitovelvollisia ja joiden toiminnan tuloksen ja taloudellisen aseman kannalta ympäristöasioilla on olennainen merkitys raportoimaan toimintakertomukseensa seuraavista ympäristöä koskevista asioista:

- kirjanpitovelvollisen toiminnan ympäristönäkökohtiin liittyvät toimintaperiaatteet ja ympäristöjärjestelmät
- merkittävät ympäristönäkökohdat ja parannukset keskeisillä ympäristönsuojelun osa-alueilla
- ympäristönsuojelutoiminnan taso suhteessa voimassa oleviin sekä tiedossa oleviin tuleviin ympäristönsuojeluvaatimuksiin

- toiminnan luonteen ja koon kannalta merkittäviin ympäristönäkökohtiin liittyvät tiedot ympäristönsuojelun tasosta
- toimintakertomuksessa esitettyjen ympäristötietojen suhde kirjanpitovollisen muuhun ympäristöraportointiin.

Yleisohjeen mukaan vuosikertomuksessa tulisi ilmoittaa myös seuraavat ympäristöasioita koskevat tunnusluvut: energian kulutus, materiaalien kulutus, vedenkulutus, päästöt ilmaan, päästöt veteen sekä toiminnassa syntyvät jätteet. Taulukossa 1. on kuvattuna tunnusluvut kuvauksineen ja laskentaperiaatteineen. (YLEISOHJE ympäristöasioiden...2015)

Taulukko 1 vuosikertomuksessa ilmoitettavat tunnusluvut ja niiden kuvaukset. (YLEISOHJE ympäristöasioiden...2015.)

Tunnusluku	Kuvaus/laskentaperiaate
Energian kulutus	Energian kokonaiskulutusmäärä gigajouleina (GJ)
Materiaalien kulutus	Ympäristön kannalta merkittävien materiaalien kulutusmäärä tonneina (t)
Veden kulutus	Veden kokonaiskulutusmäärä kuutiometreinä (m ³)
Päästöt ilmaan	Hiilidioksidipäästöt CO ₂ tonneina (t) Otsonikatoa heikentävien aineiden päästöjen määrä tonneina (t) Muut merkittävät päästöt ilmaan (VOC, Nox, SO ₂ , hiukkaset, pöly) tonneina (t)
Päästöt vesistöön	Jäteveden kokonaismäärä kuutiometreinä (m ³) Jäteveden kuormitus eriteltynä päästöparametreittain tonneina (t)
Toiminnassa syntyvät jätteet	Jätteiden kokonaismäärä jaoteltuna jätetyypeittäin ja jätteiden käsittelytavan mukaan tonneina (t)

2.3 Vapaaehtoinen ympäristöraportointi

Vapaaehtoinen ympäristöraportti on yrityksen laatima kertomus yrityksen ympäristövaikutuksista sekä muusta ympäristötoiminnasta. Raportti on tärkeä osa yrityksen viestintää, ja se on suunnattu sidosryhmille. Sidosryhmiä ovat kaikki ne tahot, joiden kanssa yritys on tekemisissä ja joita yrityksen toiminta vaikuttaa. Sidosryhmiä ovat esimerkiksi henkilöstö, asiakkaat, kilpailijat, alihankkijat yms. (Tunnista sidosryhmät 2015.)

Ympäristöraportit ovat yritykset keino tuota esille heidän ympäristösuorituskykynsä. Raportit perustuvat usein johonkin vapaaehtoisen ympäristöjärjestelmään tai ohjeistoon. Nykyisin monet suuret yritykset laativat yritysraportteja, jotka sisältävät ympäristöraportoinnin. Raportit on usein sisällytetty yritysten toimintakertomuksiin ja ne noudattavat yleensä maailmanlaajuisista GRI- (Global Reporting Initiative) raportointiohjeistoa.

2.3.1 Yhteiskuntavastuu ja yritysvastuu raportointi

Yhteiskuntavastuu ja yritysvastuu ovat termejä jotka kuvaa yrityksen velvollisuutta toimia vastuullisesti yhteiskunnassaan. Yritysten yritysvastuu rakentuu taloudellisesta vastuusta, ympäristövastuusta sekä sosiaalisesta vastuusta. Ympäristövastuun kannalta keskeiset asiat ovat vesien, ilman ja maaperän suojeleminen, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, ilmaston muutoksen torjuminen, luonnonvarojen tehokas ja säästävä käyttö sekä vastuu tuotteen elinkaaresta. (Niskala 2013, 28.)

Raportti on hyödyllinen työkalu, jonka avulla yritykset voivat kertoa taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksistaan sekä niihin liittyvän työnsä tuloksista sidosryhmilleen sekä asiakkaille. (Bärlund & Perko 2013, 78.)

Yritys voi myös saada vastuullisuudesta kilpailuetua. Monet yritykset edellyttävät jo toimintaketjunsä yrityksiltä sekä erilaisia ekologisen sekä sosiaalisen vastuun toimintatapoja. Yritykset jotka panostavat ja tehostavat omia prosessejaan

suosivat yleensä kestävämpiä vaihtoehtoja, koska tällä tavoin ne parantavat omaa toimintaansa. Myös kuluttajat, jotka arvostavat ekologisia tai eettisesti valmistettuja tuotteita, valitse useimmin kestävimmin tuotetun tuotteen tai palvelun. (Bärlund & Perko 2013, 34.)

Yhteiskuntavastuusta on myös oma standardinsa SFS-ISO 26000. ISO 26000 käsittelee yhteiskuntavastuun periaatteita, tunnistamista ja sidosryhmien osallistamista sekä muita yhteiskuntavastuun osa-alueita joita ovat: yrityksen/organisaation hallintotapa, ihmisoikeudet, ympäristö, työelämän käytännöt, oikeudenmukaiset toimintatavat, kuluttaja-asiat, yhteisön toimintaan osallistuminen ja yhteisön kehittäminen. Standardi sopii kaikille yrityksille ja se kannustaa toimimaan vastuullisemmin kuin laki vaatii. (SFS-ISO 26000 Yhteiskuntavastuuopas.)

2.3.2 GRI-raportointiohjeisto

Global Reporting Initiative (GRI) on kansainvälinen aloite luoda tilinpäätösraportointia vastaava toimintamalli. GRI ohjeisto on yleisesti maailmalla hyväksytty raportointiviitekehys. Kaikki dokumentit, joita raportointiviitekehukseen kuuluu, on luotu yhteistyössä sijoittajien, rahoittajien, kuluttajajärjestöjen, ammattiyhdistysten, elinkeinoelämän järjestöjen, viranomaisten, tutkimuslaitosten, kansalais- ja ympäristöjärjestöjen, raporttien varmennuksessa mukana olevien asiantuntijoiden ja tilintarkastusyhteisöjen sekä muiden yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa. Uusin GRI G4 ohjeisto julkaistiin toukokuussa 2013 ja se on otettava käyttöön vuoden 2015 raporteissa. (Niskala, M, Pajunen, T, Tarna-Mani, K. 2013, 106-107.)

G4-prosessin tavoitteena on tuottaa yritysraportteja, jotka keskittyvät yrityksen kannalta olennaisiin asioihin sekä ovat toiminnan kannalta strategisia ja joiden merkittävyys ja luotettavuus ovat tärkeitä. Raportin sisällön määrittämisprosessissa tunnistetaan ne yritys vastuun taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristönäkökohdat, jotka ovat relevantteja organisaation toiminnan, tuotteiden ja pal-

veluiden suhteen ja joilla voi olla vaikutusta sidosryhmien arviointeihin ja päätöksiin. (Niskala ym. 2013, 115 - 119.)

GRI-raportissa raportoidaan kattavasti ympäristöasioista. GRI:n mukaan kestävä kehityksen ympäristöulottuvuuteen kuuluu organisaation vaikutukset eläviin ja aineellisiin luonnon järjestelmiin, kuten ekosysteemeihin, ilmaan, veteen ja maaperään. Organisaation on annettava lyhyt kuvaus johtamistavastaan seuraaviin ympäristönäkökohtiin liittyen: raaka-aineet, energia, vesi, biodiversiteetti, päästöt ilmaan ja veteen sekä jätteet, tuotteet ja palvelut, määräysten mukaisuus, kuljetukset ja kokonaisuus. Organisaation on myös tunnistettava ja raportoitava ympäristövastuun tunnusluvut jotka on kerrottu taulukossa 2. (Yhteiskuntavastuun raportointiohjeisto 2015.)

Taulukko 2. GRI-ohjeiston mukaiset ympäristövastuun tunnusluvut (Niskala ym. 2013, 178 - 189.)

GRI-nimi	Tunnusluvun sisältö
Materiaalit	
G4-EN1.	Materiaalien käyttö painon tai määrän mukaan
G4-EN2.	Kierrätettyjen materiaalien osuus
Energia	
G4-EN3.	Organisaation oma energian kulutus
G4-EN4	Organisaation ulkopuolinen energian kulutus
G4-EN5.	Energiaintensiteetti
G4-EN6	Energia kulutuksen vähentäminen
G4-EN7	Vähennykset tuotteiden ja palveluiden energiantarpeessa
Vesi	
G4-EN8	Kokonaisvedenotto vesilähteittäin
G4-EN9	Vesilähteet joihin organisaation vedenotolla on merkittävää vaikutusta
G4-EN10	Kierrätetyn ja uudelleenkäytetyn veden osuus ja kokonaismäärä
Luonnon monimuotoisuus	
G4-EN11	Omistettut , vuokratut tai hallinnoidut toimipaikat, jotka sijaitsevat luonnonsuojelualueilla tai luonnon monimuotoisuuden kannalta rikkailla alueilla tai niiden läheisyydessä
G4-EN12	Organisaation toiminnan, tuotteiden ja palvelujen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen luonnonsuojelualueilla tai luonnon monimuotoisuuden kannalta rikkailla alueilla
G4-EN13	Suojellut ja kunnostetut elinympäristöt
G4-EN14	IUCN:n uhanalaisten lajien listalla tai kansallisilla suojeltavien lajien listoilla olevien lajien määrä organisaation vaikutuspiirissä olevilla alueilla jaoteltuna sukupuuttoon kuolemisriskin mukaan
Päästöt	

G4-EN15	Suorat kasvihuonekaasujen päästöt
G4-EN16	Epäsuorat kasvihuonekaasujen päästöt
G4-EN17	Muut epäsuorat kasvihuonekaasujen päästöt
G4-EN18	Kasvihuonekaasujen päästöintensiteetti
G4-EN19	Kasvihuonekaasujen vähentäminen
G4-EN20	Otsonikatoa aiheuttavien aineiden päästöt
G4-EN21	Typen oksidien (NO _x) ja Rikkioksidien (SO _x) sekä muut merkittävät päästöt ilmaan
Jäteveden ja jätteet	
G4-EN22	Päästöt vesistöön jaoteltuna päästölajeittain ja kohteen mukaan
G4-EN23	Jätteiden kokonaismäärä jaoteltuna jätelajeittain ja käsittelytavan mukaisesti
G4-EN24	Merkittävien vuotojen määrä ja suuruus
G4-EN25	Kuljetetun, maahan tuodun, maasta viedyn tai käsitellyn ongelmajätteen (kuten määritelty Baselin sopimusasiakirjan liitteissä I, II, III ja VIII) määrä sekä kansainvälisesti kuljetetun ongelmajätteen prosenttiosuus
G4-EN26	Vesistöt ja niiden yhteydessä olevat elinympäristöt, joihin organisaation vesipäästöillä ja valumilla on merkittävä vaikutus (koko, suojeluasema ja biodiversiteettiarvo)
Tuotteet ja palvelut	
G4-EN27	Tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutusten vähentämistoimenpiteiden laajuus
G4-EN28	Kierrätettyjen tuotteiden ja pakkausmateriaalien suhteellinen osuus myydyistä tuotteista tuoteryhmittäin
Määräysten mukaisuus	
G4-EN29	Merkittävien ympäristölainsäädännön ja -säännösten rikkomiseen liittyvien sakkojen rahamääräinen arvo määrä sekä ei-rahallisten sanktioiden lukumäärä
Kuljetukset	
G4-EN30	Tuotteiden ja materiaalien kuljetuksesta sekä työmatkoista aiheutuneet merkittävät ympäristövaikutukset
Yleiset	
G4-EN31	Ympäristönsuojelun kokonaiskustannukset ja investoinnit tyypeittäin
Toimittajien ympäristöarvioinnit	
G4-EN32	Prosenttiosuus uusista toimittajista, jotka on arvioitu ympäristökriteerien mukaisesti
G4-EN33	Merkittävät nykyiset ja mahdolliset negatiiviset ympäristövaikutukset toimitusketjussa ja toteutetut toimenpiteet
Ympäristöasioihin liittyvien epäkohtien valitusmekanismit	
G4-EN34	Ympäristöasioihin liittyvien valitusmekanismin kautta rekisteröityjen, käsiteltyjen ja ratkaistujen epäkohtien lukumäärä

(Niskala ym. 2013, 178 - 189.)

2.3.3 EMAS-ympäristöjärjestelmä

EMAS (The Eco-Management and Audit Scheme) on kaikille yrityksille sekä organisaatioille tarkoitettu vapaaehtoinen ympäristöjärjestelmä, joka koostuu kansainvälisestä ISO 14001-ympäristöjärjestelmästandardin mukaisesta ympäristöjärjestelmästä sekä EMAS-selonteosta. EMAS-järjestelmä perustuu EU:n asetukseen N:o 1221/2009. EMAS-järjestelmässä yritys tai organisaatio toteuttaa ympäristöjärjestelmän sekä laatii ympäristöselonteon eli raportin, jossa mainitaan yrityksen tai organisaation merkittävien ympäristövaikutusten kehitys. Järjestelmä on käytössä Euroopan Unionissa ja ETA-maissa. Rekisteröity yritys saa käyttöönsä EMAS-logon, jota yritys voi hyödyntää markkinoinnissa ja tiedottamisessaan. (EMAS-uskottavuutta ympäristöasioihin 2015.)

EMAS-selonteko on ympäristöraportti, jossa yritys tai organisaatio julkaisee keskeiset ympäristötiedot. Selonteko on tehtävä vähintään joka kolmas vuosi ja väli vuosina päivitetään selonteon tiedot. Raportissa tulee kertoa yrityksen tai organisaation ympäristöpolitiikka, ympäristöohjelma, ympäristöjärjestelmä sekä ympäristönsuojelun tason parantuminen. Raportissa tulee myös esittää EMAS-asetuksessa määritellyt indikaattorit soveltuvin osin. Asetuksessa määritellyt indikaattorit kuvaavat energiatehokkuutta, materiaalitehokkuutta, veden kuluusta, jätemääriä, ilmaan johdettavia päästöjä ja biologista monimuotoisuutta. Indikaattoreihin kuuluu ilmoittaa vuosittainen kokonaispanos tai vaikutus kyseisellä osa-alueella. (EMAS-asetus (EY) N:o 1221/2009.) Taulukossa 3 on esitetty indikaattorit kuvauksineen.

Taulukko 3. EMAS-indikaattorit

Indikaattori	Kuvaus/laskentaperiaate
Biologinen monimuotoisuus	Maankäyttö, rakennettu ala neliömetreissä vuodessa
Energiatehokkuus	Energian kokonaiskulutusmäärä gigajouleina (GJ)
Materiaalitehokkuus	Ympäristön kannalta merkittävien materiaalien kulutusmäärä tonneina (t)

Veden kulutus	Veden kokonaiskulutusmäärä kuutiometreinä (m ³)
Jättemäärät	Vuosittainen jätteiden kokonaistuotanto tonneittain ja tyypeittäin eriteltynä Vuosittainen ongelmajätteiden kokonaistuotanto tonneittain
Ilmaan johdettavat päästöt	Vuosittaiset kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt, mukaan luettuna vähintään CO ₂ , CH ₄ , N ₂ O, HFC, PFC, ja SF ₆ päästöt hiilidioksidiekvivalenteina ilmaistuna. Vuosittaiset ilmaan joutuvat päästöt, mukaan luettuna vähintään SO ₂ , NO _x , ja PM-päästöt kilogrammoina tai tonneittain.

3 Opinnäytetyön tarkoitus/tavoitteet, tutkimustehtävät ja aiheen rajaus

3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ympäristöraportoinnin velvoitteita ja käytäntöjä suomalaisissa yrityksissä sekä selvittää mahdolliset tulevaisuuden muutokset raportoinnin osalta. Tarkoituksena oli selvittää minkälaisia raportteja yritykset tekevät, mitä ne sisältävät ja minkälaista tietoa/dataa tarvitaan raporteihin sekä myös mitä varten raportteja tehdään.

Työn tavoitteena on kehittää Itä-Suomen murskauskeskuksen Zerowaste-tietojärjestelmää, jos saaduista tuloksista ilmenee muutos tai kehitystarpeita. Saaduilla tiedoilla ja tuloksilla on myös mahdollista laajentaa raportointipalvelua kattamaan myös muita ympäristöasioiden osa-alueita kuin jätepuolta. Laajempi raportointityökalu helpottaisi yrityksiä keräämään tarvittavia tietoja ympäristöraportteihinsa, ja sitä kautta se helpottaa raporttien tekemistä. Tulevaisuuden näkymien selvittämisellä pyritään ennakoimaan tulevat muutokset sekä pyritään tarjoamaan asiakkaille jotain uutta.

3.2 Tutkimustehtävät

Tutkimustehtävänä oli selvittää, minkälaisia velvoitteita ja käytäntöjä yrityksillä on ympäristöraportoinnin osalta sekä mitä mahdollisia tulevaisuuden muutoksia on tulossa ympäristöraportointiin. Tarkoituksena oli saada selville, mistä ympäristöasioista yritykset raportoivat sekä mitä asioita kuuluu yrityksen lakisääteiseen raportointiin ja vapaaehtoiseen ympäristöraportointiin.

3.3 Aiheen rajaus

Opinnäytetyön aihe rajattiin käsittelemään lakisääteistä ja vapaaehtoista ympäristöasioiden raportointia. Haastattelut rajattiin viranomaisiin, jotka valvovat ra-

portointia, ja yrityksiin, jotka raportoivat ympäristövaikutuksistaan. Haastateltavat yritykset valittiin eri toimialoilta, jotta saatiin kattava kuva mistä eri asioista yritykset joutuvat raportoimaan. Haastateltavat yritykset pyrittiin valitsemaan Pohjois-Karjalan alueelta, jotta vierailu yritysten luona olisi helppoa. Haasteltaviksi yrityksiksi valikoitui yrityksiä, joilla on ympäristölupaan liittyvää raportointia sekä jonkinasteista vapaaehtoista ympäristöraportointia.

4 Työn toteutus: menetelmät ja aineisto

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, joka toteutettiin teemahaastatteluina. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on tutkimusmenetelmä, jonka tarkoituksena on ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen. (Laadullisen ja... 2015.) Teemahaastattelu on keskustelua haastattelijan ja haastateltavan välillä, jolla on etukäteen päätetty tarkoitus. Teemahaastattelujen etu on siinä, että aineisto rakentuu haastateltavan kokemuksen perusteella. (Teemahaastattelu 2015.)

Haastatteluissa käytiin läpi ennalta määrättyjä aihealueita ja teemoja. Teemoina oli lakisääteinen ympäristöraportointi ja vapaaehtoinen ympäristöraportointi. Tutkimus suoritettiin haastattelemalla viranomaisia ja yrityksiä. Haastattelut sovittiin soittamalla kohteeseen, minkä jälkeen kävin haastattelemassa heidät itse paikalla. Tällä tavoin varmistin, että sain kaikki haluamani tiedot ja pystyin tekemään tarkentavia kysymyksiä, jos sellaisiin ilmeni tarvetta. Liitteessä 1 on esitetty kysymyksiä joita käsiteltiin viranomaishaastatteluissa sekä yrityshaastatteluissa.

4.2 Tutkimusaineisto ja aineiston keruu

Aloitin työni perehtymällä eri yritysten ympäristöraportteihin ja ympäristölupiin sekä tutkimalla aikaisempia tutkimuksia ja opinnäytetöitä aiheesta. Yritysten ympäristöluvista sai hyvän käsityksen, mitä lakisääteisiä raportointivelvoitteita yrityksellä oli ja mistä asioista niiden täytyi raportoida vuosittain viranomaisille. Myös vapaaehtoiset ympäristöraportit olivat hyvä tutkia läpi, koska niissä raportointi perustui johonkin ohjeistoon. Näitä tutkimalla sain hyvän pohjan lähteä tekemään haastatteluja.

Aineiston keräsin haastattelemalla paikallisia valvovia viranomaisia ja yrityksiä, jotka sovittiin yhdessä Itä-Suomen murskauskeskuksen kanssa. Haastateltavia

viranomaisia olivat Kontiolahden kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, Joensuun kaupungin ympäristösuojeluviranomainen sekä Pohjois-Karjalan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta kaksi ympäristötarkastajaa.

Yritykset jotka valittiin haastateltaviksi, olivat Puhas Oy, Amcor Flexibles ja Valio Oy. Kaikilla näillä haastateltavilla yrityksillä on ympäristöluvan mukaista raportointia sekä johonkin vapaaehtoiseen ohjeistoon kuuluva yritysvastuu raportti. Haastattelut toteutettiin vieraillemalla haastateltavien luona.

4.3 Aineiston analysointi

Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin. Jaoin haastattelut kohderyhmän mukaan yrityshaastatteluihin ja viranomaishaastatteluihin. Yrityshaastattelut jaoin vielä niiden sisällön perusteella vapaaehtoiseen raportointiin sekä lakisääteiseen raportointiin. Tällä jaolla oli helppo tutkia, mitä asioita kuului yritysten lakisääteiseen ja vapaaehtoiseen ympäristöraportointiin. Itse aineiston järjestäminen tapahtui MS Excel -ohjelman avulla, johon listasin asiat, mistä yrityksen raportoivat. Tästä listasta pystyi helposti vertaamaan tuloksia sekä löytämään yhtäläisyyksiä.

Viranomaishaastatteluissa pyrin selvittämään erot ELY-keskuksille tehtävän raportin ja kunnille sekä kaupungeille tehtävien raporttien välillä. Aineiston analysointi tapahtui vertaamalla haastattelujen tuloksia teoriaosassa esiteltyihin raportointimenettelyihin. Vertasin myös yritysten vapaaehtoisia ympäristöraportteja teoriassa esitettyihin raportointimalleihin.

5 Tulokset

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tulokset jotka on jaoteltu kohderyhmittäin viranomaishaastatteluihin sekä yrityshaastatteluihin. Viranomaishaastatteluihin kuuluu Kontiolahden kunnan ympäristösihteerin ja Joensuun kaupungin ympäristönsuojelupäällikön sekä Pohjois-Karjalan Ely- keskuksen haastattelut. Yrityshaastatteluissa haastateltavat yritykset olivat Valio Oy, Puhas Oy sekä Amcor Flexibles.

5.1 Viranomaishaastattelut

Kuntien ja kaupunkien ympäristönsuojeluun tehtävät ympäristöraportit eivät juurikaan poikenneet toisistaan. Haastatteluissa kävi ilmi, että VAHTI-järjestelmä ei ole käytössä kuntien ja kaupunkien viranomaisilla. Tästä syystä raportit joita heille tulee, ovat hyvin vapaamuotoisia eikä mitään yhtenäistä linjaa ole. Tilanteesta tekee ongelmallisen se, että pieniltä yrityksiltä/toimijoilta on jopa vaikea saada minkäänlaista raporttia, koska mitään mallia ei ollut käytössä. Asiat joista yritykset ja toimijat raportoivat kuntien ja kaupunkien ympäristöviranomaisille tulevat suoraan heidän ympäristöluvastaan, jonka kunta tai kaupunki on myöntänyt. Tulevaisuuden muutoksista kyseiset viranomaiset eivät osanneet sanoa mitään erityistä.

Ely-keskuksille tapahtuvat ympäristöraportointi suoritetaan VAHTI-järjestelmän kautta. Raportin voi tehdä sähköisesti Tyvi-palvelun kautta tai vastaavasti käyttäen VAHTI-Valvonta ja kuormitustietolomakkeita jotka löytyvät ympäristöhallinnon verkkopalvelusta. Ely-keskukset valvovat Aluehallintoviraston myöntämiä ympäristölupia. VAHTI-raporttien lisäksi Ely-keskuksille tulee yrityksiltä vesistön tarkkailu raportteja, joille on oma järjestelmänsä. Tulevaisuuden suurimpana muutoksena Ely-keskukselta mainittiin uuden VAHTI-järjestelmän valmistuminen vuoden 2015 loppuun.

5.2 Yrityshaastattelut

Haastatteluissa kävi ilmi, että yrityksillä on paljon erilaista ympäristöraportointia. Kaikilla haastateltavilla oli ympäristölupaan liittyvää raportointia ja sen lisäksi vielä jokin muu ympäristöraportti. Myös konsernin sisäistä raportointia oli yrityksissä. Näissä raporteissa raportoitiin kyseisen yksikön ympäristövaikutuksista yrityksen johdolle. Raportoitavia asioita käytettiin koko konsernia kattavissa raporteissa.

Yhdelläkään yrityksellä ei ollut käytössä mitään raportointijärjestelmää jolla kerätä raportointiin tarvittavat tiedot. Tästä syystä tietojen keruu raporteihin aiheutti ison määrän ylimääräistä työtä. Kahdella yrityksellä oli kuitenkin käytössään kattava sisäinen raportointiohjeisto jossa oli yhtiön sisäiset raportoitavat asiat. Näitä raportoitavia tietoja käytettiin ympäristölupiin liittyvässä raportoinnissa sekä konsernitason vapaaehtoisissa ympäristöraporteissa.

Ympäristölupiin liittyvän raportoinnin kaikki yritykset hoitivat sähköisesti Vahti-järjestelmän kautta Ely-keskukselle. Sähköisen raportin lisäksi yritysten täytyi myös tehdä kirjallinen raportti samoista asioista sekä Ely-keskukselle että kunnan tai kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Vapaaehtoisista raportointimalleista yhdellä oli käytössä GRI ja yhdellä yrityksellä oli oma raportointimalli joka oli kestävän kehityksen raportti, jossa keskityttiin raportoimaan jätteistä, veden- ja energian kulutuksesta sekä VOC-päästöistä. GRI-raportti oli hyvin suppea raportti verrattuna GRI-ohjeistoon. Raportissa painotettiin raaka- aineiden käyttöä, energian kulutusta, veden kulutusta sekä jätehuoltoa. Näistä asioista raportointi oli mielestäni onnistunut ja ne vastasivat hyvin GRI-ohjeistusta. Tuotteiden-, ja kuljetusten ympäristövaikutuksia ei oltu raporteissa huomioitu mitenkään vaikka ne ovat osa GRI-ohjeistusta. Näilläkin asioilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia, joten ne olisi ollut aiheellista raportoida.

Yrityksen vuosikertomuksissa noudatettiin kirjanpitolautakunnan yleisohjetta raportoitavista asioista, mutta niissä myös raportoitiin osittain laajemmin, koska haluttiin tuoda yrityksen ympäristösuorituskykyä paremmin esille.

Haastatteluista kävi myös ilmi, että kattavalle raportointiohjelmalle olisi käyttöä yrityksissä. Haastateltavat yritykset mainitsivat, että raportteihin kerättävät tiedot on etsittävä monista eri lähteistä, kuten laskuista yms. Tämä teettää paljon ylimääräistä työtä verrattuna siihen, että yrityksellä olisi kattava raportointijärjestelmä, jolla tuottaa tietoja raportteihin.

5.3 Yhteenveto haastatteluista ja tulevaisuuden muutokset raportointiin

Haastatteluista kävi ilmi, että yritysten ympäristölupaan liittyvä raportointi on noudattaa tietoperustassa esille tuotuja raportointi käytäntöjä.

Haastatteluissa ilmeni seuraavia yhteneviä asioita mistä haastateltavat yritykset raportoivat: päästöt ilmaan, vedenkulutus, sähkönkulutus sekä energian kokonaiskulutus ja jätteet. Päästöistä ilmaan yhteisiä raportoitavia asioita olivat hiilidioksidi päästöt, VOC- päästöt sekä hajupäästöt. Veden kulutuksesta kaikki raportoivat jollain tasolla. Yleisin raportoitava asia oli kokonaisveden kulutus. Myös jätevesistä raportoitiin jäteveden määrä sekä myös kiintoainemäärä.

Energian kulutuksesta kaikki haastateltavat yritykset raportoivat vähintään käytetyn sähkön määrän, lämpöenergian käytön jos sitä oli käytetty sekä kokonaisenergian kulutuksen. Jätteistä haastateltavat yritykset raportoivat jätteiden kokonaismäärän jätelajeittain. Nämä raportoitavat asiat toistuvat myös vapaaehtoisissa ympäristöjärjestelmissä sekä raportointiohjeistoissa.

Tulevaisuuden suurin muutos raportointiin on uuden VAHTI-järjestelmän käyttöönotto. Uuden VAHTI-järjestelmän olisi tarkoitus tulla käyttöön mahdollisesti syksyllä 2015, mutta tarkkaa aikaa ei tiedetty sanoa. Mahdolliset muutokset VAHTI- järjestelmässä olisivat päivitykset tietosisältöön, jotka tulevat lakimuutoksista. Myös kunnille ja kaupungeille olisi tarkoitus saada VAHTI- järjestelmä käyttöön.

Raportointiin eniten vaikuttavat EU:sta tulevat raportointivaatimukset liittyen esim. IED-laitoksiin (Industrial Emission Directive) ja BAT-asiakirjojen eli parhaan käyttökelpoisen tekniikan-asiakirjojen (Best Available Techniques) huomiointiin luovissa ja valvonnassa. IED-laitosten eli teollisuuspäästädirektiivin alaisten laitosten päästöraja-arvojen, tarkkailun ja muiden lupamääräysten on parhaan käyttökelpoisen tekniikan vaatimuksen toteuttamiseksi perustuttava BAT-päätelmiin. (Paras käyttökelpoinen 2015.)

Yhteiskuntavastuuraportointiin on myös tulossa muutoksia. Tulevaisuudessa yhteiskuntavastuuraportointi tulee pakolliseksi suurille pörssiyrityksille, sillä Euroopan unionin neuvosto on hyväksynyt 29.9.2014 tilinpäätösdirektiivin 2013/34/EU 19a artiklan muutoksen koskien muuta kuin taloudellista tietoa. Tämä raportointi velvoite koskee vuoden 2017 tilikautta. Tämä päätös koskee yrityksiä jotka täyttävät kaksi kolmesta kriteeristä:

1. yrityksellä on vähintään 500 työntekijää,
2. yrityksen tase vähintään 20 miljoonaa euroa
3. liikevaihto vähintään 40 miljoonaa euroa

Suomessa tämä muutos tulee koskemaan noin sataa yritystä (Suurten pörssiyrityksien yhteiskuntavastuuraportointi EU- sääntelyn piiriin 2014.) EU:n komissio laatii muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevista menetelmistä viitteellisiä suuntaviivoja, joihin sisältyy tärkeimpiä yleisiä ja alakohtaisia muita kuin taloudellisia tulosindikaattoreita, jotta yritysten olisi helpompi julkistaa merkityksellisiä, hyödyllisiä ja vertailukelpoisia muita kuin taloudellisia tietoja. Tarkempi ohjeistus yhteiskuntavastuu raportointiin on tulossa viimeistään vuoden 2016 lopussa.(2014/95/EU artikla 2.)

5.4 Tulosten tulkinta

Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että mitään merkittäviä lakimuutoksia ympäristöraportoinnin osalta ei ole tulossa. Yritysten ympäristöluvan mukainen raportointi noudattelee ympäristönsuojelulaissa annettuja ohjeita ja raportit ovat VAHTI-järjestelmän ohjeiden mukaisia raportteja. Yritysten vapaaehtoisissa ympäristö- ja vastuullisuusraporteissa oli käyty läpi samoja teemoja, kuin mitä yhteiskuntavastuuraportointiin kuuluu. Myös motiivit vapaaehtoiseen yhteiskun-

tavastuu raportointiin ovat samoja kuin Bärlundin ja Perkon (2013, 78) mainitsevat kilpailuedun tavoittelemisen sekä sidosryhmien vaatimukset.

Suurimmat vaikutukset tulevaisuudessa tulevat luultavasti olemaan uuden VAHTI-järjestelmän käyttöönotolla kunnissa ja kaupungeissa. Tämä lisää mahdollisesti pk-yritysten raportointivelvoitteita tai ainakin tarkentaa raportointia. Myös jotain hyötyäkin uudesta VAHTI-järjestelmästä voi olla pk-yrityksille, koska raportointi ainakin selkeytyy, koska selvä malli ja ohjeistus tulevat käyttöön VAHTI-järjestelmän myötä, mitä aikaisemmin ei ole ollut. Viranomaisille uusi VAHTI-järjestelmä tuo todennäköisesti helpotusta. Ympäristöraportit yhdenmukaistuvat kunnissa ja kaupungeissa sekä tulosten jatkokäsittelyminen tulee olemaan helpompaa, kun kaikki tiedot ovat yhdenmukaisia.

Yhteiskuntavastuuraportoinnin tuleminen pakolliseksi suurille yrityksille tuo varmasti osalle yrityksistä suuriakin muutoksia. Uudistuksen myötä osalle yrityksistä voi tulla paineita kehittää ja parantaa omia ympäristöjärjestelmiään. Mitä paremmin yrityksellä on omat ympäristöasiat kunnossa, sen helpompi on lähteä tekemään kattavia raportteja omista ympäristövaikutuksistaan. Kuitenkin monilla suurilla yrityksillä on jo ympäristöjärjestelmiä käytössä sekä jonkin asteista vastuullisuusraportointia kuten GRI-raportteja. Näille yrityksille muutoksella ei ole juuri minkäänlaista vaikutusta. Nykyisin yritys voi tehdä yhteiskuntavastuuraportteja hyvinkin suppeasti kuvaten vain ne asiat jotka tahtoo tuoda julki, jolloin saadaan kuva, että yritys hoitaa asiansa mallikkaasti. Tällöin kuitenkin totuus jää usein piiloon. Tähän voi kuitenkin tulla muutos, jos EU:sta tulee tarkempia ohjeistuksia yhteiskuntavastuu raportointiin.

Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että Zerowaste-raportointipalvelulle ei ole suuria muutospaineita. Tämä johtuu siitä, että mitään merkittäviä lakimuutoksia ei ole tiedossa. Tämän takia Zerowaste-palvelua voisi mielestäni kehittää asiakkaiden tarpeiden mukaan. Näkisin, että tulevaisuudessa kysyntä Zerowaste-palvelulle voi kasvaa, koska raportointivelvollisuudet mahdollisesti kasvavat pienemmissä yrityksissä uuden VAHTI-järjestelmän myötä. Haastatteluissa myös ilmeni yritysten kaipaavan selkeää raportointipalvelua, jolla pystyisi hoitamaan lakisääteisen raportoinnin.

6 Tutkimuksen pohdinta

6.1 Johtopäätökset

Tutkimuksesta käy ilmi, että tulevaisuudessa ympäristöraportointi on menossa kohti yhteistä raportointimallia. Lakisääteinen raportointi yhdenmukaistuu yrityksille uuden VAHTI-järjestelmän myötä. Tästä syystä raporttien laatu oletettavasti tulee paranemaan, mikä helpottaa varmasti viranomaisten työtä sekä raporttien jatkokäsittelyä. Yrityksille yhdenmukaistuminen voi tarkoittaa lisää raportointi velvoitteita, mutta samalla raporttien ohjeistus oletettavasti paranee.

Vapaaehtoinen ympäristöraportointi menee kohti laajempaa yhteiskuntavastuu-raportointia, sekä muuttuu pakolliseksi suurille pörssiyrityksille. Tämä vaatii yrityksiltä parempaa panostamista ympäristöohjelmiin. Tämä lisää varmasti kysyntää ympäristöraportoinnin konsultoinnille.

6.2 Tutkimuksen merkitys

Tulosten merkitykset toimeksiantajalle ovat siinä, että mitään suuria muutoksia yritysten lakisääteiseen ympäristöraportointiin ei ole tulossa. Tämä tarkoittaa sitä, että Zerowaste-raportointijärjestelmä on ajantasalla. VAHTI-järjestelmän tulo myös pienemmille yrityksille voisi olla mahdollisuus uusiin asiakkaisiin, koska heille todennäköisesti ympäristöraportointi tulee tarkentumaan.

Tutkimuksella voi myös olla merkitystä koko ympäristö toimialalle. Tuloksista käy ilmi, että ympäristöraportointi tulee lisääntymään ja tämä mahdollistaa lisää töitä esim. konsultointiyrityksille.

Itselleni tutkimus toi runsaasti uutta tietoa yritysten ympäristöjohtamisesta sekä siihen kuuluvasta raportoinnista. Myös viranomaisten rooli raportoinnissa tuli tutuksi ja tietoa tältäkin puolelta kertyi runsaasti. Yhteenvetona opinnäytetyö oli itselleni antoisa.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimus tehtiin haastattelemalla valvovia ympäristöviranomaisia sekä yrityksiä, jotka ovat velvollisia raportoimaan ympäristövaikutuksistaan. Uskon, että tutkimus on luotettava, koska haastatteluissa saatiin molempien osapuolten näkemykset asiasta ja tulokset ovat hyvin samankaltaisia olemassa olevat tiedon kanssa.

6.4 Tutkimuksen toteutuksen arviointi

Tutkimuksessa tehdyt haastattelut onnistuivat mielestäni hyvin. Haastatteluista sain kaikki tarvittavat vastaukset kysymyksiini sekä paljon lisää hyödyllistä tietoa, jotka antoivat tärkeää lisätietoa. Haastateltavia yrityksiä olisi voinut olla enemmän, mutta tälläkin määrällä sai jo kattavan kuvan yritysten ympäristöraportoinnista. Haastatteluiden lisäksi tutkin internetistä löytyviä yritysten julkisia ympäristö- ja yhteiskuntavastuuraportteja. Nämä raportit antoivat hyvän pohjatiedon ympäristöraportoinnista. Mielestäni onnistuin tutkimuksessa löytämään vastaukset annettuihin tutkimustehtäviin ja tulokset olivat hyvin linjassaan tietoperustan kanssa. Tästä syystä uskon, että tulokset ovat luotettavia

6.5 Toimenpidesuosituksien ja jatkotutkimusaiheet

Koska mitään varsinaisia muutospaineita Zerowaste-ohjelmalle ei tutkimuksen perusteella löytynyt, niin raportointiohjelmaa voisi alkaa kehittämään asiakkaiden omien tarpeiden mukaan. Haastatteluista kävi ilmi, että kysyntää raportoin-

tipalvelulle voisi olla, joten tästä syystä mahdollisuudet ohjelman kehittämiseen voisi olla olemassa.

Jatkotutkimusaiheena voisi olla, esim. kuinka yhdistää eri ympäristönäkökohdat yhteen raportointiohjelmaan, jotta saataisiin yksi kattava ympäristöraportointiohjelma.

Lähteet

- 2014/95/EU. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/95/EU, neuvoston direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0095&from=FI>. 20.9.2015.
- Bärlund, A. & Perko, S. 2013. Kestävä johtajuus. Helsinki: Talentum.
- EMAS-asetus (EY) N:o 1221/2009.
- EMAS-uskottavuutta ympäristöasioihin 6.7.2015.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Helsinki: Gummerus.
- Eu:n Tilinpäätösdirektiivi 2013/34/EU 19a
Eur-lex.<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN>. 23.3.2015.
- Itä-Suomen murskauskeskus. <http://www.murskauskeskus.fi/>. 7.9.2015.
- Karvonen, M. 2006. Tuottajan ympäristövastuu. Helsinki: Edita.
- Kirjanpitolaki 1336/1997.
- Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot 2015.
<https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/01/07/>. 7.9.2015.
- Niskala, M., Pajunen, T. & Tarna-Mani, K. 2013. Yritysvastuu. Helsinki: Kht-Media Suurten pörssiyritysten yhteiskuntavastuuraportointi EU-sääntelyn piiriin 2014.https://www.tem.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedotearkisto/vuosi_2014?117197_m=116120. 25.3.2015
- Paras käyttökelpoinen tekniikka 2015. http://www.ymparisto.fi/fi-kulutus_ja_tuotanto/Paras_tekniikka_BAT. 18.9.2015.
- Teemahaastattelu. 2015. <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>. 28.8.2015.
- Tunnista sidosryhmät. 2015.
<http://tech.teknologiateollisuus.fi/ymparistoosaaminen/tunnista-sidosryhmat>. 20.9.2015.
- TYVI-palvelut. 2015. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/TYVIpalvelut. 7.9.2015.
- Valvonta ja kuormitustietojärjestelmä VAHTI.2015.
<http://metatieto.ymparisto.fi:8080/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid={D1539BE1-7A48-4CC8-AEC9-B32C7650A399}>. 16.9.2015.
- Yhteiskuntavastuun raportointiohjeisto. 2015.
<https://www.globalreporting.org/resource/library/Finnish-G3-Reporting-Guidelines.pdf>. 1.9.2015.
- YLEISOHJE toimintakertomuksen laatimisesta 12.9.2006.
<http://www.edilex.fi/kilaohje/toimikert>. 1.9.2015.
- YLEISOHJE ympäristöasioiden kirjaamisesta, laskennasta ja esittämisestä tilinpäätöksessä. <http://www.edilex.fi/kilaohje/ymparitili2>. 1.9.2015.
- Yhteiskuntavastuu opas (SFS-ISO 26000 Yhteiskuntavastuuopas)

Ympäristönsuojelulaki 527/2014.

Zerowaste. <http://zerowaste.fi/smartadmin/login.php>. 7.9.2015.

Haastatteluissa käydyt aiheet sekä haastatteluissa esitettyjä kysymyksiä

Viranomaishaastattelut

Viranomaishaastattelujen aihe alueet

- VAHTI-raportointi
- Ympäristöluvan mukainen raportointi
- Tulevaisuuden muutokset

Muutama esimerkki kysymys viranomaisille

- Minkälaisia raportteja yrityksiltä tulee ja kuinka usein?
- Mitä kautta yritysten raportit tulevat?
- Mistä asioista raportoidaan?
- Mitkä lait/asetukset ohjaavat raportointia?
- VAHTI-järjestelmään raportointi?
- Mitä muutoksia raportointiin tulevaisuudessa?

Yrityshaastattelut

Yrityshaastattelujen aihealueet

- Ympäristöluvan mukainen raportointi
- Vapaaehtoinen raportointi
- Tulevaisuuden muutokset

Esimerkki kysymyksiä yrityksille

- Mitä sisältää yrityksen ympäristöluvan mukainen raportointi?
- Mitkä viranomaiset valvovat raportointia ja kenelle raportit lähetetään?
- Mistä asioista joudutte raportoimaan?
- Mitä kautta raportoitte? Käytättekö TYVI-palvelua VAHTI-raportoinnissa?
- Mitä sisältää yrityksen vapaaehtoinen raportointi?
- Onko yrityksen sisäistä raportointia?
- Onko käytössä raportointityökalua?
- Mitä tulevaisuuden muutoksia raportointiin on tiedossa?

